

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

แบบของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ชำนาญชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาแบบแผนสัมพันธ์ภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชน ตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกกลุ่มในเครือข่าย ซึ่งต้องใช้วิธีการตีความหมายจากปรากฏการณ์จริงทางสังคม และอธิบายโดยการเชื่อมโยงบริบทต่างๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งลักษณะของงานวิจัยเน้นการนำข้อมูลรอบด้านมาใช้ในการศึกษา ทั้งข้อมูลจากเอกสารเพื่อให้เข้าใจปัจจัยแวดล้อมชุมชน และข้อมูลที่รวบรวมจากภาคสนาม โดยผู้วิจัยเข้าไปสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การสำรวจ การสังเกต และการสัมภาษณ์ ทั้งนี้เพื่อรวบรวมข้อมูลที่สามารถชี้ให้เห็นแบบแผนสัมพันธ์ภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชน ตำบลบางเจ้าฉ่า

ประชากรและหน่วยวิเคราะห์

ประชากรและหน่วยวิเคราะห์คือกลุ่มในตำบลบางเจ้าฉ่าที่มีความสัมพันธ์กัน ทำกิจกรรมร่วมกันแบบเครือข่าย ภายใต้แม่ข่าย คือศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า ซึ่งมีจำนวน 18 กลุ่ม ดังนี้

1. แม่ข่าย หรือศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า
2. กลุ่มอาชีพจักสาน (โสรกี)
3. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสานศิลป์บางเจ้าฉ่า
4. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศิริรัศมีหัตถศิลป์
5. กลุ่มอาชีพจักสานไม้ไผ่
6. กลุ่มสายฝนลายศิลป์
7. กลุ่มอาชีพแปรรูปผลผลิตการเกษตรและอาหาร
8. ร้านค้าชุมชน
9. กลุ่มทำอิฐบดอัด
10. กลุ่มเกษตร ไม้ผล
11. กลุ่มรถอีแต๋นบริการ

12. กลุ่มอาสาสมัครพวชม
13. กลุ่มครัวชุมชน
14. กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์
15. กลุ่มสมุนไพรนวดแผนไทย
16. กลุ่มวิทยุชุมชน
17. กลุ่มข้าวซ้อมมือ
18. กลุ่มสตรีพัฒนา (น้ำพริก)

การเลือกกลุ่มตัวอย่างและแบบแผนการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยทำการศึกษาทุกกลุ่มที่เป็นสมาชิกเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า โดยการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมินั้นใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล 4 วิธี คือ ประยุกต์ใช้เทคนิค การประเมินสถานะชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal :PRA) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลของกลุ่มต่างๆเป็นลำดับแรก จากนั้นประเด็นใดที่ต้องการข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อความชัดเจนเป็นการเฉพาะ และเป็นประเด็นที่ต้องการข้อสรุปร่วมกันใช้การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion :FGD) และหากมีประเด็นใดที่น่าสนใจและต้องการข้อมูลที่ลึกเป็นการเฉพาะใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) บุคคลเป้าหมายที่เป็นตัวแทนของกลุ่ม โดยบุคคลนั้นต้องเป็นผู้ที่เป็นผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ อย่างชัดเจนสามารถให้ข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดปลีกย่อยที่สำคัญและน่าสนใจในประเด็นที่ศึกษา นอกจากนี้ยังใช้การสังเกตการณ์ (Observation) ซึ่งทำควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูลด้วย 3 วิธีข้างต้น เพื่อหาข้อมูลเชิงลึกที่ไม่ได้จากการประชุมและการสัมภาษณ์ ซึ่งการปรับใช้หลายๆเครื่องมืออย่างสอดคล้องกันย่อมทำให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการข้างต้นมีกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานดังนี้

1. การประเมินสถานะชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal :PRA) ดำเนินการกับทุกกลุ่มที่เป็นสมาชิกในเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่ารวม 17 กลุ่มและแม่ข่าย 1 กลุ่ม รวม 18 กลุ่ม ผู้เข้าร่วมประกอบด้วยคณะกรรมการ และสมาชิกของทุกกลุ่ม

2. จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion :FGD) คัดเลือกผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา ที่เป็นผู้รู้ข้อมูลจริงๆเพื่อค้นหาคำตอบที่ยังคลุมเครือบางประเด็น โดยได้จัดสนทนากลุ่มขึ้น 2 ครั้ง ครั้งแรก ในวันที่ 10 ตุลาคม 2551 ณ ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ในวัดยางทอง ในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจักสานที่เป็นสมาชิกเครือข่าย 3 กลุ่ม คือกลุ่ม วิชากิจชุมชนศิริรัศมีหัตถศิลป์ กลุ่มอาชีพจักสานไม้ไผ่ และกลุ่มสายฝนลายศิลป์ มีผู้เข้าร่วม 8 คน ประกอบด้วยประธานกลุ่มทั้ง 3 กลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม ครั้งที่ 2 ในวันที่ 16 ตุลาคม 2551 ที่ทำการศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า ใน

ประเด็นแบบแผนสัมพันธ์ภาพระหว่างกลุ่มกับศูนย์กลางชุมชนฯ โดยสนทนาประเด็นย่อยเกี่ยวกับการวางกฎระเบียบที่สมาชิกเครือข่ายต้องปฏิบัติร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของเครือข่าย และการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการของสมาชิกในเครือข่าย โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนาในกลุ่ม 12 คน ประกอบด้วย กรรมการฝ่ายบริหารเครือข่ายองค์กรชุมชน และประธานกลุ่มต่างๆ ในเครือข่าย

3. การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ทำการสัมภาษณ์เจาะลึกตัวแทนของกลุ่ม โดยบุคคลนั้นต้องเป็นผู้ที่เป็นผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ อย่างชัดเจน ซึ่งได้สัมภาษณ์เจาะลึกบุคคล 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่เป็นแม่ข่ายหรือ “ศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า” โดยทำการสัมภาษณ์เจาะลึกบุคคลที่เป็นแกนนำ ได้แก่ ประธาน รองประธาน และกรรมการฝ่ายต่างๆ ในประเด็นวิธีการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในเครือข่าย

กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่เป็นสมาชิกเครือข่าย โดยทำการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้แทนกลุ่มที่เป็นคณะกรรมการบริหารเครือข่ายองค์กรตำบลบางเจ้าฉ่า กลุ่มละ 1 คน ซึ่งมีบุคคลที่ทำการสัมภาษณ์จำนวน 17 คน โดยทำการสัมภาษณ์ในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในเครือข่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับเครื่องมือที่เหมาะสมและได้นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ส่วนคือเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต แผนที่ภูมิประเทศมาตราส่วน 1:50,000 และภาพถ่ายทางอากาศ ส่วนเครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ได้กำหนดให้เหมาะสมกับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่

1. การประเมินสถานะชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal :PRA) เครื่องมือที่ใช้ในการประชุมแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ประเด็นและข้อคำถามที่ใช้ในการประชุม โดยสร้างให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดของการวิจัย และตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย นอกจากนี้ได้เปิดให้กลุ่มเป้าหมายเข้ามามีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล และได้วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันกับผู้วิจัย โดยใช้เครื่องมือหลายอย่าง ได้แก่

1.1 แผนที่เดินดิน (Participatory Mapping) เพื่อสำรวจขอบเขตของชุมชน ทรัพยากรของชุมชนทั้งลักษณะทางกายภาพและลักษณะทางสังคม

1.2 ผังเครือญาติ (Family Diagram) เพื่อเข้าใจโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ รู้จักตัวบุคคลและความสัมพันธ์ทางสังคม

1.3 โครงสร้างองค์กรชุมชน เพื่อเข้าใจโครงสร้างองค์กรชุมชนได้รอบด้านและเข้าใจถึงบทบาท อำนาจ หน้าที่ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีอยู่จริงในชุมชน

1.4 ปฏิทินชุมชน ทั้งปฏิทินทางเศรษฐกิจ, ปฏิทินทางสังคม และวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจในวิถีชีวิตของชุมชน ในรอบปี และรอบเดือน

1.5 ประวัติศาสตร์ชุมชน คือ การศึกษาถึงเรื่องราวความเป็นมาของชุมชนในด้านต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง ตามห้วงระยะเวลาต่าง ๆ จากอดีตถึงปัจจุบัน เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือมีเหตุการณ์สำคัญอะไรเกิดขึ้นบ้าง

2. จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion :FGD) เครื่องมือที่ใช้คือแนวคำถามหลักของประเด็นที่ทำการศึกษาซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินสถานะชุมชนแบบมีส่วนร่วมแล้ว โดยจะจดบันทึกและบันทึกเสียงรายละเอียดของการสนทนา

3. การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสัมภาษณ์เจาะลึกมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดสนทนากลุ่มแล้ว ระหว่างการสัมภาษณ์จะจดบันทึกและบันทึกเสียงของผู้ให้สัมภาษณ์ด้วย

ในการศึกษาครั้งนี้จัดสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง ในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจักสานที่เป็นสมาชิกเครือข่าย และประเด็นแบบแผนสัมพันธ์ภาพระหว่างกลุ่มกับแม่ข่าย ส่วนการสัมภาษณ์เจาะลึกทำการสัมภาษณ์แกนนำหรือฝ่ายบริหารศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่าในประเด็นวิธีการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในเครือข่าย และสัมภาษณ์เจาะลึกตัวแทนกลุ่มที่เป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่าในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในเครือข่าย ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เจาะลึกนี้ มีลักษณะที่เหมือนกันในด้านที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมหรือผู้ให้ข้อมูลได้เล่าเรื่องและแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ตามประเด็นที่ตั้งไว้ และยึดหยุ่นประเด็นคำถามตามสถานการณ์ขณะสนทนาหรือสัมภาษณ์ ดังตัวอย่างประเด็นคำถามดังนี้

ตัวอย่างแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม

ประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจักสานที่เป็นสมาชิกเครือข่าย เช่น เหตุใดจึงแบ่งกลุ่มจักสานเป็น 5 กลุ่ม/การรับสมาชิกเข้ากลุ่มมีหลักเกณฑ์อย่างไร/ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีอะไรบ้าง/นำผลิตภัณฑ์ไปขายที่ไหน/แต่ละกลุ่มช่วยเหลือกันอย่างไรบ้าง/มีเรื่องที่ขัดแย้งกันบ้างหรือไม่ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร และใครช่วยทำให้เข้าใจกัน เป็นต้น

ประเด็นแบบแผนสัมพันธ์ภาพระหว่างกลุ่มกับแม่ข่าย เช่น ทำไมต้องมีการจัดคณะกรรมการศูนย์กลางชุมชน/เหตุใดจึงมีทั้งกลุ่มเป็นสมาชิกเครือข่ายและไม่เป็นสมาชิกเครือข่าย และกลุ่มสมาชิกช่วยเหลือกันในเรื่องใดบ้าง/สมาชิกในเครือข่ายมีส่วนร่วมในเรื่องใดบ้าง/มี

กฎระเบียบอะไรบ้าง สมาชิกปฏิบัติตามกฎระเบียบมากน้อยเพียงใด ถ้าไม่ปฏิบัติตามใครจะจัดการ และจัดการอย่างไร เป็นต้น

ตัวอย่างประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เจาะลึก

ประเด็นวิธีการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในเครือข่าย เช่น มีเรื่องใดบ้างที่ทำให้ขัดแย้งกัน/ส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่ม/ใครเป็นผู้จัดการความขัดแย้ง/ใช้วิธีใดในการจัดการความขัดแย้ง เป็นต้น

ประเด็นแบบแผนสัมพันธ์ภาพระหว่างกลุ่มในเครือข่าย เช่น กลุ่มใดสนิทสนมกันบ้าง และสนิทสนมกันเพราะเหตุใด/ทำงานอะไรด้วยกันบ้าง/ทำแล้วได้รับประโยชน์อย่างไร เป็นต้น

ส่วนแนวคำถามสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการประเมินสถานะชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal :PRA) นำเสนอไว้ใน ตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แนวคำถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	ข้อมูล/ประเด็นคำถาม	วิธีการเก็บข้อมูล/ เครื่องมือ
1. ปัจจัยแวดล้อม			
1.1 ปัจจัยภายใน (บริบทชุมชน)	1. สภาพทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในชุมชน	- สภาพทางกายภาพของพื้นที่ - สภาพทรัพยากรน้ำ - ทรัพยากรดิน - การใช้ที่ดิน - ปัญหาสถานะแวดล้อม	- ข้อมูลจากเอกสาร - แผนที่เดินดิน
	2. การติดต่อสื่อสารและการคมนาคม	- ช่องทางการติดต่อสื่อสาร/ สถานที่ทำกิจกรรมร่วมกัน - เส้นทางคมนาคม	- ข้อมูลจากเอกสาร - แผนที่เดินดิน - แนวคำถาม
	3. ประชากรและระบบการปกครอง	- ลักษณะของประชากร - ระบบเครือข่าย - การปกครองในท้องถิ่น	- ข้อมูลจากเอกสาร - แผนที่เดินดิน - ผังเครือข่าย
	4. การตั้งถิ่นฐานของชุมชน	- ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน	- ข้อมูลจากเอกสาร - แผนที่เดินดิน
	5. ประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ	- ประเพณี และวัฒนธรรม - บรรทัดฐานของชุมชน - ความเชื่อของชุมชน	- ข้อมูลจากเอกสาร - ปฏิทินชุมชน - แนวคำถาม
	6. ลักษณะความสัมพันธ์ของคนใน ชุมชน	- ลักษณะความสัมพันธ์ของ คนในชุมชน แบบเครือ ญาติ เพื่อนบ้าน พรรคพวก และเพื่อนฝูง	- แนวคำถาม - ผังเครือข่าย
	7. สภาพเศรษฐกิจของชุมชน	- โครงสร้างทางเศรษฐกิจ - ลักษณะการประกอบ อาชีพ - รายได้และรายจ่ายของ ครัวเรือน	- ข้อมูลจากเอกสาร - แนวคำถาม
	8. ผู้นำชุมชน	- ลักษณะของผู้นำ	- แนวคำถาม
1.2 ปัจจัย ภายนอก	1. นโยบายของรัฐ	- นโยบายที่ส่งเสริมให้เกิด กิจกรรมการรวมกลุ่มและ เครือข่ายในชุมชน	- ข้อมูลจากเอกสาร
	2. การได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงาน ต่างๆ	- การได้รับการส่งเสริมด้าน ความรู้ ทุน และอุปกรณ์	- ข้อมูลจากเอกสาร - แนวคำถาม
	3. การติดต่อกับองค์กรภายนอก	- การได้รับการยอมรับ - การเป็นแหล่งศึกษาดูงาน	แนวคำถาม

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	ข้อมูล/ประเด็นคำถาม	แหล่งข้อมูล/ เครื่องมือ
2. แบบแผนสัมพันธภาพของกลุ่มในเครือข่ายองค์กรชุมชน			
2.1 ภายในกลุ่มที่เป็นสมาชิกในเครือข่าย			
	1. แกนนำ/ผู้นำกลุ่ม	- บทบาทและภาวะผู้นำ	แนวคำถาม
	2. ความสัมพันธ์กันภายในกลุ่ม	- ระดับความสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม	แนวคำถาม
	3. ลักษณะของบุคคลในกลุ่ม	- ลักษณะเฉพาะตัวบุคคล	แนวคำถาม
	4. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	- กิจกรรมการแลกเปลี่ยน เรียนรู้	แนวคำถาม
	5. การสร้างความสัมพันธ์	- กิจกรรม ความถี่ ความ พอใจ	แนวคำถาม
	6. พัฒนาการของกลุ่ม	- การก่อเกิด และพัฒนาการ ต่างๆ ของกลุ่ม	- ข้อมูลจากเอกสาร - แนวคำถาม
	7. เป้าหมาย ความต้องการของกลุ่ม	- เป้าหมายของกลุ่ม - ความต้องการของสมาชิก - แนวทางเพื่อบรรลุความ ต้องการ	- ข้อมูลจากเอกสาร - แนวคำถาม
2.2 ระหว่างกลุ่มต่างๆ ที่เป็นสมาชิกในเครือข่าย			
	1. กลุ่มที่เข้าร่วม	- ประเภทของกลุ่มที่เข้าร่วม	-แนวคำถาม
	2. ผลประโยชน์ร่วม	- ผลประโยชน์ที่สมาชิกได้รับ	-แนวคำถาม
	3. การพัฒนาความร่วมมือ	- การพัฒนาความร่วมมือ ใน ด้าน ต่างๆระหว่างกลุ่ม	-แนวคำถาม
2.3 ระหว่างกลุ่มกับศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า			
	1. การวางกฎระเบียบร่วมกันในหมู่ สมาชิกเครือข่าย	- กฎระเบียบที่สมาชิกต้อง ปฏิบัติร่วมกัน - การปฏิบัติตามกฎระเบียบ ของสมาชิก	- แนวคำถาม
	2. การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์	- การมีส่วนร่วมในการ กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของสมาชิก	- แนวคำถาม
	3. การจัดทำแผนปฏิบัติงานร่วมกัน	- การมีส่วนร่วมในการจัดทำ แผนปฏิบัติงาน	- แนวคำถาม

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	ข้อมูล/ประเด็นคำถาม	แหล่งข้อมูล/ เครื่องมือ
2.3 ระหว่างกลุ่มกับศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า			
	4. การเรียนรู้ และการตัดสินใจ	- การเรียนรู้ และการมีส่วนร่วม ตัดสินใจ	- แนวคำถาม
	5. การประเมินผลการปฏิบัติงาน	- การประเมินผลการปฏิบัติงาน	- แนวคำถาม
	6. การจัดการด้านความขัดแย้ง	- วิธีการจัดการความขัดแย้ง	- แนวคำถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชน แบบแผนสัมพันธภาพของกลุ่มในเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า และปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า ดังนั้นความสำคัญของการศึกษาอยู่ที่การเข้าถึงข้อมูล เข้าถึงกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกัน และเข้าถึงความสัมพันธ์ที่แต่ละกลุ่มมีต่อกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

ดำเนินการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งข้อมูลของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ แหล่งข้อมูลส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และแหล่งข้อมูลอินเทอร์เน็ต เพื่อให้เกิดความเข้าใจความเป็นมาทั้งในส่วนของปัจจัยแวดล้อมชุมชน แบบแผนสัมพันธภาพของกลุ่ม และการบริหารจัดการเครือข่ายองค์กรชุมชน ข้อมูลที่ทำการรวบรวมได้แก่

1.1 ข้อมูลปัจจัยแวดล้อมชุมชน ได้แก่

ปัจจัยภายในชุมชน (บริบทชุมชน) ได้แก่

- ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน
- การติดต่อสื่อสารและการคมนาคม
- ประชากร
- การตั้งถิ่นฐานของชุมชน
- ประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อ
- ลักษณะความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

- สภาพเศรษฐกิจของชุมชน
 - ผู้นำชุมชน
- ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่
- นโยบายของรัฐด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน
 - การได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานต่างๆ
 - การติดต่อกับองค์กรภายนอก

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มและเครือข่ายองค์กรชุมชน ได้แก่ ความเป็นมา วัตถุประสงค์ จำนวนสมาชิก กิจกรรมกลุ่ม ข้อกำหนดของกลุ่ม การบริหารจัดการ และการได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

2. การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

เนื่องจากผู้วิจัย “เป็นคนอังก่อ” รู้จักตำบลบางเจ้าฉ่ามาตั้งแต่เป็นเด็ก เพราะตำบลบางเจ้าฉ่าอยู่ในอำเภอโพธิ์ทองเช่นเดียวกับตำบลระมะสักบ้านเกิดของผู้วิจัย รู้จักกับผู้นำของตำบลบางเจ้าฉ่าหลายท่านจากการแนะนำของญาติ และมีโอกาสเข้าไปในชุมชนหลายครั้งเพื่อซื้อผลิตภัณฑ์จักสานและท่องเที่ยวในชุมชน เข้าไปเพื่อศึกษาข้อมูลของชุมชนในระหว่างที่เรียนหนังสือ และเข้าไปปฏิบัติงานโครงการที่มีพื้นที่ศึกษาอยู่ในเขตตำบลบางเจ้าฉ่าอีกด้วย

ดังนั้นการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชนบางเจ้าฉ่าจึงดำเนินการได้โดยสะดวกโดยอาศัยฐานความสัมพันธ์ที่มีอยู่เดิม อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังให้ความสำคัญต่อการติดต่ออย่างเป็นทางการโดยทำหนังสือถึงสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอโพธิ์ทอง องค์การบริหารส่วนตำบลบางเจ้าฉ่า ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม เพื่อแจ้งการดำเนินกิจกรรมรวบรวมข้อมูลในชุมชนและขอความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆอีกทางหนึ่งด้วย กิจกรรมการรวบรวมข้อมูลภาคสนามมีดังนี้

2.1 การประเมินสถานะชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal :PRA) ใช้การประชุมแบบมีส่วนร่วม และประยุกต์ใช้เทคนิคและวิธีการดังนี้

2.1.1 จัดทำแผนที่เดินดิน เพื่อให้เห็นสภาพโดยรวมของชุมชน ข้อมูลในแผนที่แสดงตำแหน่งที่สำคัญดังนี้

1. แสดงตำแหน่งของการตั้งบ้านเรือน ตำแหน่งบ้านผู้นำชุมชน แสดงตำแหน่งที่ตั้งของแม่ข่าย หรือองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า ที่ตั้งของกลุ่ม และพื้นที่ที่ใช้ทำกิจกรรมร่วมของสมาชิก

2. แสดงการใช้ที่ดิน จำแนกเป็น พื้นที่ชุมชน พื้นที่เกษตรประเภทต่างๆ พื้นที่สาธารณะในชุมชน

3. แสดงเขตการปกครอง

4. เส้นทางคมนาคม จำแนกเป็น ถนนลาดยาง ถนนคอนกรีต ถนนลูกรัง

ถนนดิน

5. แสดงแหล่งน้ำ ได้แก่ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง สระน้ำ บ่อน้ำสาธารณะ

6. แสดงสถานที่สำคัญในชุมชน เช่น วัด โรงเรียน สถานีอนามัย ที่ทำการ อบต. สถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น

2.1.2 จัดทำผังโครงสร้างขององค์กรชุมชน เพื่อให้เห็นความหลากหลายและความสัมพันธ์ของโครงสร้างองค์กรในชุมชนที่เป็นสมาชิกในเครือข่าย

2.1.3 จัดทำปฏิทินชุมชน เพื่อให้เห็นประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิตของชาวบ้าน และกิจกรรมที่ทำในฤดูกาลต่างๆ

2.1.4 ศึกษาประวัติศาสตร์ศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า โดยทำการศึกษาข้อมูลช่วงปีเริ่มก่อตั้ง (พ.ศ.2541) จนถึงปีปัจจุบัน (พ.ศ. 2551) เพื่อให้เห็นความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า

การประเมินสถานะชุมชนแบบมีส่วนร่วมดำเนินการในช่วงแรกของการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชนบางเจ้าฉ่า เริ่มจากผู้วิจัยเข้าไปอยู่ในชุมชน โดยพักอาศัยที่บ้านพักโฮมสเตย์ของพรชัย บุญรื่น ด้วยเหตุผลที่ว่าพรชัยมีบทบาทในกลุ่มหลายกลุ่ม เช่น เป็นประธานกลุ่มจักสาน เป็นเลขากลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ และเป็นผู้จัดการศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดอ่างทอง เป็นต้น และพรชัยยังสามารถเชื่อมต่อไปที่ผู้ให้ข้อมูลคนอื่นๆ ต่อไปได้เป็นอย่างดี การอยู่อาศัยในชุมชนอย่างต่อเนื่องประมาณ 20 วัน (ตั้งแต่วันที่ 10-30 กันยายน 2551) ทำให้ผู้วิจัยเกิดความคุ้นเคยและได้รับความไว้วางใจเพียงพอที่ผู้ให้ข้อมูลต่างๆ จะให้ข้อมูลในเชิงลึก และได้รับความเอื้อเฟื้อข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสาร และการพาไปดูสถานที่ต่างๆ ในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยใช้เวลาในช่วงนี้เก็บรวบรวมข้อมูลสภาพทั่วไป ลักษณะชุมชน และบริบทในมิติต่างๆ ในช่วงเช้าของเกือบทุกวัน จากนั้นตั้งแต่วเวลาสิบนาฬิกาเป็นต้น ไปทำกิจกรรมประชุมแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มต่างๆ ในเครือข่ายจนครบ 17 กลุ่ม รวมทั้งแม่ข่ายอีกกลุ่มหนึ่งด้วย

2.2 จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion :FGD) โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่สามารถให้ข้อมูลในประเด็นที่ต้องการศึกษาเฉพาะเรื่อง และจัดเตรียมแนวคำถามประกอบการสนทนากลุ่ม

เมื่อประมวลผลข้อมูลที่ได้รับจากกิจกรรมการประเมินสถานะชุมชนแบบมีส่วนร่วมในเบื้องต้นแล้วพบว่ายังมีบางประเด็นที่ต้องการความชัดเจนมากยิ่งขึ้น 2 ประเด็น คือ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจักสานที่เป็นสมาชิกเครือข่ายที่ยังมองไม่เห็นภาพของการเชื่อมโยงกิจกรรมกลุ่ม และ 2) ประเด็นแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกับแม่ข่าย ที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องการวางกฎระเบียบ

ของกลุ่ม การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสมาชิก การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ และการวางแผนต่างๆ เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ขอความร่วมมือจากแกนนำกลุ่มจักสานและกรรมการบริหารเครือข่ายขององค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่าให้มีกิจกรรมสนทนากลุ่มเฉพาะประเด็นดังกล่าวขึ้น ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจึงมีการจัดสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง โดยครั้งแรกจัดขึ้นในวันที่ 10 ตุลาคม 2551 ณ ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ในวัดยางทอง สนทนาในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจักสานที่เป็นสมาชิกเครือข่าย 3 กลุ่ม คือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศิริรัศมีหัตถศิลป์ กลุ่มอาชีพจักสานไม้ไผ่ และกลุ่มสายฝนลายศิลป์ มีผู้เข้าร่วม 8 คน ประกอบด้วยประธานกลุ่มทั้ง 3 กลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม ครั้งที่ 2 สนทนากลุ่มในวันที่ 16 ตุลาคม 2551 ที่ทำการศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า ในประเด็นแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกับเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม 12 คน ประกอบด้วย กรรมการฝ่ายบริหารเครือข่ายองค์กรชุมชน และประธานกลุ่มในเครือข่ายได้แก่ กลุ่มอาชีพจักสาน (โสภี) กลุ่มสายฝนลายศิลป์ กลุ่มอาชีพแปรรูปผลผลิตการเกษตรและอาหาร ร้านค้าชุมชน กลุ่มทำอิฐบล็อกลุ่มเกษตรไม้ผล กลุ่มรถอีแต๋นบริการ กลุ่มอาสาสมัครพาชม กลุ่มครัวชุมชน กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ กลุ่มสมุนไพรขนาดแผนไทย และกลุ่ม (น้ำพริก) การสนทนากลุ่มทั้ง 2 ครั้งผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. จัดเตรียมแนวคำถามประกอบการสนทนา ให้ครอบคลุมตามประเด็นที่ต้องการความชัดเจน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจักสาน และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกับแม่ข่าย
2. นัดหมายวัน เวลา และสถานที่กับกลุ่มเป้าหมาย
3. เตรียมความพร้อมในการเป็นผู้ดำเนินการสนทนา และหาผู้จัดบันทึก และผู้ช่วยทั่วไป
4. จัดสนทนากลุ่มด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเอง โดยกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนได้พูด และแสดงความคิดเห็น และคอยตะล่อมให้สมาชิกพูดเข้าประเด็น
5. ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

2.3 การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่ยังไม่ได้รับคำตอบจากการจัดประชุมแบบมีส่วนร่วมและการสนทนากลุ่ม นั่นคือประเด็นความขัดแย้งในเครือข่ายและวิธีการจัดการความขัดแย้ง ไปสัมภาษณ์เจาะลึกกับแกนนำ “เครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า” ได้แก่ กำนันสุรินทร์ นิลเลิศ และพรชัย บุญรื่น นอกจากนี้ยังมีประเด็นแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในเครือข่ายที่ค่อนข้างซับซ้อนยังมองไม่เห็นถึงลักษณะของความสัมพันธ์ จึงสัมภาษณ์เจาะลึกกับตัวแทนที่สมาชิกกลุ่มต่างๆมอบหมายให้เข้าไปเป็นคณะกรรมการบริหารเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า รวม 15 คน ได้แก่ กำนันสุรินทร์ นิลเลิศ ครูบุญช่วย สมบุญ นายพรชัย บุญรื่น ผู้ใหญ่ ปรานี จันทรวิจิตร นางโสภี บำรุงศิลป์ นางสาวฝน ทองงาม นางพนัชกร จิตรักษ์ นางศิริรัศมี สิงห์ธัญ นาย ประวิทย์ เขื่อนอิม นายเนติวิทย์ กุลเศรษฐ์เจริญ นางมงคล ชื่นอารมณ์ นายสมผล พรหมสุข นางสาวเนา สุขกมล นางอาภา ปรีชากุลย์ และนายจวน ร่มโพธิ์ โดยทำการ

สัมภาษณ์ เป็นรายบุคคลในลักษณะการพูดคุยซักถามระหว่างผู้วิจัยและแทนกลุ่มที่เป็นคณะกรรมการบริหาร โดยให้ผู้ตอบอธิบาย และให้เหตุผลประกอบ

ผู้วิจัยได้ดำเนินกิจกรรมนี้หลังกิจกรรมสนทนากลุ่มและทำเฉพาะในวันเสาร์และอาทิตย์ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือนจึงแล้วเสร็จในเดือนพฤศจิกายน 2551

2.4 การสังเกตการณ์ (Observation) ในขณะที่จัดกิจกรรมประชุมแบบมีส่วนร่วม สนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตเรื่องราวต่างๆควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้เพื่อหาข้อมูลเชิงลึกอีกทางหนึ่ง ซึ่งใช้ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมกระทำโดยผู้วิจัยร่วมเดินทางกับนักท่องเที่ยวไปชมสถานที่รอบๆชุมชน ได้มีโอกาสฟังบรรยายจากกลุ่มอาสาพหุวัฒนธรรมในฐานะเป็นไกด์ของชุมชน และมีโอกาสซักถามคนขับรถอีแต่นและผู้บรรยาย เช่น เหตุใดจึงเลือกสถานที่เหล่านี้ในการพหุวัฒนธรรม/ทำไมจึงพานักท่องเที่ยวไปสวนลุงสมผล เป็นต้น การร่วมจัดกิจกรรมรอบชุมชนตอนเย็นๆไปกับกลุ่มชาวบ้านประมาณ 20 คน ซึ่งมีกิจกรรมนี้ทุกวัน ได้พูดคุยถึงคนที่คิดทำกิจกรรมต่างๆเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน กลุ่มจัดกิจกรรมเริ่มขึ้นได้อย่างไร ทำไมชาวบ้านจึงมาร่วมหลายคน เป็นต้น บางครั้งผู้วิจัยได้ฟังการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการระหว่างร่วมรับประทานอาหารกับคณะกรรมการศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า

ส่วนการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมผู้วิจัยกระทำในระหว่างที่อยู่ในชุมชน โดยทำการสังเกตสภาพต่างๆไปที่ปรากฏในชุมชน (descriptive) เช่น ลักษณะบ้านเรือน เครื่องมือสื่อสาร การแต่งกายของชาวบ้าน สถานที่คนนั่งคุยกันเป็นประจำ เป็นต้น และทำการสังเกตแบบมีประเด็นเฉพาะที่สนใจ (Focused) เช่น สังเกตประเด็นที่กลุ่มจักสานส่วนใหญ่พูดคุยกัน วิธีการสื่อสารของผู้นำกับคณะกรรมการเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า ประเด็นที่ไกด์ชุมชนบรรยาย เช่น ประวัติชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ติดตามผู้นำตำบลบางเจ้าฉ่าไปร่วมงานท่องเที่ยวชุมชนที่โรงแรมรามารักษ์เดนท์ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2552

ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตได้นำมาพิจารณาประกอบกับข้อมูลที่รวบรวมได้จากวิธีการอื่นๆเพื่อให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สิ่งสำคัญที่จะทำให้การรวบรวมข้อมูลเป็นไปอย่างราบรื่นและมีความครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้คือ

1. การสร้างความสัมพันธ์ ผู้วิจัยพยายามสร้างความสัมพันธ์ ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้สึกเป็นกันเอง เพื่อให้ได้ความร่วมมือ ความไว้วางใจและทำให้ได้คำตอบที่เป็นจริง

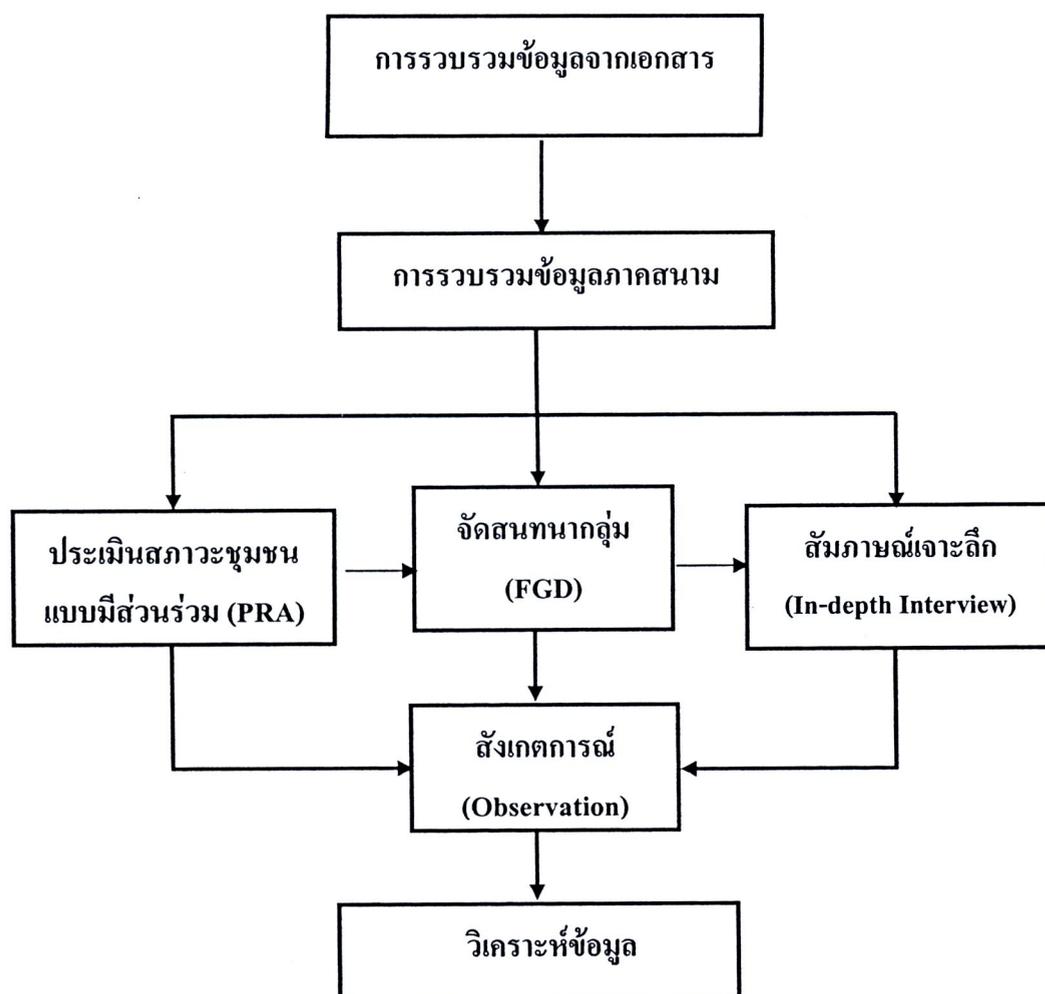
2. การสนทนาและการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยวางแผนและวางแผนคำถามไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ได้ข้อมูลครบตามประเด็นที่ต้องการ การสนทนาและการสัมภาษณ์เป็นลักษณะการพูดคุย

เป็นกันเอง ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และพยายามซักถามให้ได้ตรงตามประเด็นที่ต้องการ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนาและผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลรายละเอียดต่างๆ อย่างครบถ้วน

3. เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ แบบฟอร์มการบันทึกภาคสนาม แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ เทปบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูป โดยระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการจดบันทึกและสังเกตท่าทีการโต้ตอบ ความกระตือรือร้น การแสดงออก ความจริงใจ ในการให้ข้อมูล ด้วยการจดบันทึกย่อขณะสัมภาษณ์ และบันทึกเทป เพื่อให้ได้คำตอบและการแสดงความคิดเห็นที่ครบถ้วน รวมทั้งถ่ายภาพกิจกรรม และบันทึกการสังเกตจากสภาพที่เห็นจริง

4. ในขณะที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูล เพื่อให้มีความเข้าใจในปรากฏการณ์และเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิด และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนและเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นคำถาม และกลุ่มตัวอย่างให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

กระบวนการและขั้นตอนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล สามารถแสดงเป็นแผนภูมิดังภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 กระบวนการและขั้นตอนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมด้วยวิธีการประชุมแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสังเกต มีขั้นตอนและวิธีดำเนินงานดังนี้

1. ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ด้วยวิธีการเทคนิคสามเส้า โดยตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน ต่างวิธีการ และ ต่างช่วงเวลา เช่น ข้อมูลของกลุ่มโฮมสเตย์ เรื่องการกระจายนักท่องเที่ยวไปพักยังโฮมสเตย์ของสมาชิกกลุ่ม ผู้วิจัยสนทนากลุ่มกับสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์ สัมภาษณ์แกนนำกลุ่ม และสังเกตช่วงที่นักท่องเที่ยวแจ้งความประสงค์จะพักค้างในชุมชน โดยดำเนินการรวบรวมข้อมูลในวันทำการและวันหยุดราชการซึ่งมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่าได้ข้อมูลที่ตรงกันในทุกแหล่ง ทุกวิธีการ และทุกช่วงเวลา นอกจากนี้ยังตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องของข้อมูล โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามหลักวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้คำตอบครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

2.1 หลังจากตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแล้ว ทำการแยกประเภทของข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมจากเอกสารและ การสำรวจภาคสนาม ทั้งการประเมินสภาวะชุมชนแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกต

2.2 ประมวลผล วิเคราะห์ และอธิบายผลด้านปัจจัยแวดล้อมชุมชน ประกอบด้วยปัจจัยภายใน (บริบทชุมชน) ปัจจัยภายนอกชุมชน

2.3 ประมวลผล วิเคราะห์ และอธิบายผลแบบแผนสัมพันธ์ภาพภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม และระหว่างกลุ่มกับแม่ข่าย

2.4 วิเคราะห์การพัฒนาเครือข่าย ในด้านสมาชิก ได้แก่ ความหลากหลายของกลุ่มในเครือข่ายและการเพิ่มจำนวนกลุ่มในเครือข่าย ด้านกิจกรรม ได้แก่ มีกิจกรรมที่หลากหลายและต่อเนื่อง ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การแลกเปลี่ยน การติดต่อสื่อสาร และสัมพันธ์ภาพของสมาชิก

2.5 วิเคราะห์ ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า ได้แก่ ปัจจัยแวดล้อม และแบบแผนสัมพันธ์ภาพของสมาชิกเครือข่าย